

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.9>

## ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

**Нестерова І.А..**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінально-правової політики  
Ужгородського національного університету  
ORCID: 0000-0003-0481-2965  
e-mail: [iryna.nesterova@uzhnu.edu.ua](mailto:iryna.nesterova@uzhnu.edu.ua)

### **Нестерова І.А. Щодо суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в сфері туристичної діяльності України.**

Визначається, що суб'єкти запобігання кримінальним правопорушенням, які вчиняються в сфері надання туристичних послуг, складають систему державних органів, службових осіб, громадських організацій, соціальних груп та окремих фізичних осіб, які спрямовують свою діяльність на виявлення, усунення та нейтралізацію причин і умов, що обумовлюють існування та відтворення злочинності у туризмі в цілому та окремих кримінальних правопорушень, а також профілактичний вплив на осіб, які потенційно схильні до вчинення вказаних злочинних діянь.

Доведено, що аналіз кола суб'єктів запобігання злочинності в туристичній діяльності засвідчив їх значне різноманіття. На думку автора, відповідну класифікацію можна здійснювати за кількома критеріями. За критерієм належності до державних та недержавних структур суб'єкти запобігання розглядуваній злочинності можна поділити на державні (правоохоронні органи, Державна податкова служба України, Державна митна служба, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, судові органи та ін.) і недержавні (професійні об'єднання суб'єктів туристичної діяльності та інші громадські організації, трудові колективи, недержавні ЗМІ та ін.). Залежно від специфіки вчинюваних у розглядуваній сфері діянь суб'єкти запобігання можна класифікувати на: 1) суб'єкти загальної компетенції, які керують діяльністю щодо запобігання злочинності, організовують та координують її на загальносоціальному рівні; 2) суб'єкти запобігання корупції; 3) суб'єкти запобігання шахрайствам; 4) суб'єкти запобігання торгівлі людьми; 5) суб'єкти запобігання ухиленню від сплати податків.

Автор погоджується з думкою дослідників, що за спеціалізацією (завданнями, компетенцією і змістом запобіжної діяльності) суб'єкти запобігання злочинності можливо класифікувати на спеціалізовані та неспеціалізовані.

Автор зазначає, що цей складний процес запобігання злочинності в даній сфері діяльності вимагає спільної роботи всіх суб'єктів запобіжного впливу. Роль кожного суб'єкта профілактичної діяльності в розглядуваній сфері є неocenімою та їх взаємодія є необхідною для забезпечення ефективної роботи сфери та сталого розвитку туризму в Україні.

**Ключеві слова:** злочинність, запобігання, запобіжний вплив, профілактика, суб'єкти запобігання, туристична діяльність, кримінальне правопорушення, протидія.

### **Nesterova I.A. Regarding the subjects of prevention of criminal offenses in the sphere of tourism activities of Ukraine.**

It is determined that the subjects of prevention of criminal offenses committed in the sphere of tourism services constitute a system of state bodies, officials, public organizations, social groups and individual individuals who direct their activities to identifying, eliminating and neutralizing the causes and conditions that determine the existence and reproduction of criminality in tourism in general and individual criminal offenses, as well as preventive influence on persons who are potentially prone to committing the specified criminal acts.

It is proven that the analysis of the range of crime prevention subjects in tourism activities has shown their significant diversity. In the author's opinion, the appropriate classification can be carried out according to several criteria. According to the criterion of belonging to state and non-state structures, the subjects of crime prevention there can be divided into state (law enforcement agencies, the State Tax Service of Ukraine, the State Customs Service, the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection, judicial bodies, etc.) and non-state (professional associations of tourism entities and other public organizations, labor collectives, non-state media, etc.). Depending on the specifics of the actions committed in this sphere, prevention entities can be classified into: 1) entities of general competence that

manage crime prevention activities, organize and coordinate them at the general social level; 2) entities of corruption prevention; 3) entities of fraud prevention; 4) entities of human trafficking prevention; 5) entities of tax evasion prevention.

The author agrees with the opinion of researchers who classify crime prevention subjects by specialization (tasks, competence, and content of preventive activities) into specialized and non-specialized.

The author notes that this complex process of crime prevention in this sphere of activity requires the joint work of all subjects of preventive influence. The role of each subject of preventive activity in the area under consideration is invaluable and their interaction is necessary to ensure the effective operation of the sphere and the sustainable development of tourism in Ukraine.

**Key words:** criminality, crime prevention, preventive influence, prevention, prevention subjects, tourism activity, criminal offense, counteraction.

**Постановка проблеми.** Запобігання злочинності у туристичній діяльності слід розглядати як багаторівневу систему державних та громадських заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію причин та умов вказаної злочинності на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. Ця система включає в себе об'єкти, суб'єкти та засоби запобіжного впливу.

Суб'єкти запобігання злочинності – це державні органи, громадські інституції, соціальні групи, органи влади та громадяни, які спрямовують свою діяльність на попередження, обмеження та усунення явищ і процесів, що становлять злочинність, розробку та реалізацію заходів запобігання на різних етапах, а тому мають права, обов'язки та відповідальність [1, с. 326].

Погоджуємось з думкою Закалюка А.П., який підкреслює, що установа, організація або окрема особа може вважатися суб'єктом запобігання злочинності та профілактики вчинення злочинів, якщо вона виконує хоча б одну з наступних профілактичних функцій:

а) ті, що організовують, регулюють та створюють системи управління цією діяльністю (органи державної влади, управління, органи місцевого самоврядування);

б) ті, основним завданням і функцією яких є або має бути запобігання злочинності та її проявам (МВС, СБУ, органи прокуратури, суди, спеціалізовані громадські організації);

в) інституції, функції та компетенція, яких не спрямовані безпосередньо на запобігання злочинності, але діяльність яких має опосередкований вплив на запобігання злочинності [2, с. 347].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблемі дослідження суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням займалися такі науковці, як Базярук І.М., Бандурка О.М., Голіна В.В., Головкін Б.М., Джужа О.М., Закалюк А.П., Литвинов О.М., Коваленко А.В., Моїсєєв Є.М., Новосад Ю.О., Філіппов С.О. та ін. Але проблематика системи суб'єктів запобігання злочинності в окремих сферах суспільного життя залишається недостатньо дослідженою.

З огляду на це **метою дослідження** в межах даної статті є аналіз системи суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням в туристичній сфері України.

**Виклад матеріалу дослідження та його основні результати.** Суб'єкти запобігання кримінальним правопорушенням, які вчиняються в сфері надання туристичних послуг, складають систему державних органів, службових осіб, громадських організацій, соціальних груп та окремих фізичних осіб, які спрямовують свою діяльність на виявлення, усунення та нейтралізацію причин і умов, що обумовлюють існування та відтворення злочинності у розглядуваній сфері в цілому та окремих кримінальних правопорушень, вчинюваних як представниками сфери надання туристичних послуг, так і користувачами туристичного продукту, а також профілактичний вплив на осіб, які потенційно схильні до вчинення вказаних кримінальних правопорушень.

Аналіз кола суб'єктів запобігання злочинності в туристичній діяльності засвідчив їх значне різноманіття, у зв'язку з чим є необхідність їхньої класифікації. На наш погляд, відповідну класифікацію можна здійснювати за кількома критеріями. Наприклад, за критерієм належності до державних та недержавних структур суб'єкти запобігання розглядуваній злочинності можна поділити на державні (правоохоронні органи, Державна податкова служба України, Державна митна служба, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, судові органи та ін.) і недержавні (професійні об'єднання суб'єктів туристичної діяльності та інші громадські організації, трудові колективи, недержавні ЗМІ та ін.).

Залежно від специфіки вчинюваних у розглядуваній сфері діянь суб'єкти запобігання можна класифікувати на: 1) суб'єкти загальної компетенції, які керують діяльністю щодо запобігання злочинності, організовують та координують її на загальносоціальному рівні (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України та інші центральні і місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування); 2) суб'єкти запобігання корупції (Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Антикорупційний суд, громадські організації, консульства та ін.); 3) суб'єкти запобігання шахрайствам

(Національна поліція України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, професійні об'єднання суб'єктів туристичної діяльності, об'єднання страховиків та ін.); 4) суб'єкти запобігання торгівлі людьми (Національна поліція України, органи охорони державного кордону, СБУ, міжнародні та національні жіночі неурядові організації, заклади допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми та ін.); 5) суб'єкти запобігання ухиленню від сплати податків (Державна податкова служба України, Бюро економічної безпеки, професійні об'єднання суб'єктів туристичної діяльності та ін.). За спеціалізацією (завданнями, компетенцією і змістом запобіжної діяльності) суб'єкти запобігання злочинності класифікують на спеціалізовані та неспеціалізовані [3, с. 83; 4, с. 185; 5, с. 75]. До спеціалізованих суб'єктів запобігання злочинності у сфері туристичного бізнесу слід віднести Національну поліцію України, органи прокуратури, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, СБУ, Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Державну податкову службу України, судові органи тощо.

Національна поліція України служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»). Серед повноважень поліції, пов'язаних із запобіганням злочинності у сфері туристичного бізнесу: здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вжиття у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вжиття заходів з метою виявлення кримінальних правопорушень; припинення виявлених кримінальних правопорушень; здійснення своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення; здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності тощо (ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію») [6].

Органи прокуратури до прийняття Закону України «Про прокуратуру» також виконували важливу функцію у запобіганні злочинності в сфері туристичної діяльності. Однак із прийняттям 14 жовтня 2014 року вищезгаданого закону роль прокуратури у процесі запобігання злочинності істотно зменшилась, що передовсім пов'язано з ліквідацією функції нагляду за додержанням і застосуванням законів. В той же час в системі прокуратури України у 2015 році утворена Спеціалізована антикорупційна прокуратура (з 21 березня 2024 року САП почала діяльність як юридична особа публічного права; до цього вона була самостійним структурним підрозділом Офісу Генерального прокурора), на яку покладаються такі функції (ч. 3 ст. 8 Закону України «Про прокуратуру»): 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення в суді у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями, а також представництво у межах компетенції інтересів держави у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. У межах реалізації своїх функцій Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює міжнародне співробітництво [7].

Прийнятий 14 жовтня 2014 року Закон України «Про запобігання корупції» (ст. 1) до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції, окрім органів прокуратури та Національної поліції, відносить також Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції [8].

На Національне антикорупційне бюро України покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Завданням Національного антикорупційного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції (ст. 1 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України») [9].

Національне агентство з питань запобігання корупції є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику. До повноважень Національного агентства, які стосуються запобігання корупції, належать, зокрема: проведення аналізу стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції; статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції; розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання, здійснення моніторингу, координації та оцінки ефективності виконання Антикорупційної стратегії; формування та реалізація антикорупційної політики, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань; організація проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції;

здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб; координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції; організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування; надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб; інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції; інші повноваження, визначені законом (ст. 11 Закону України «Про запобігання корупції») [8].

Відповідно до ч. 2 ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» до завдань СБУ входить, зокрема, попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [10].

Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, який, зокрема, реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства. Основними напрямками діяльності Державної податкової служби із запобігання розглядом правопорушення є, зокрема, реалізація державної податкової політики, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону; здійснення контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів; державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску; здійснення державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведення розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону; вжиття заходів для виявлення, аналізу та перевірки фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму у випадках та межах повноважень, передбачених законом [11].

Бюро економічної безпеки України - це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. В межах розглядуваних нами кримінальних правопорушень на нього покладені наступні завдання: виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги [12].

На Державну прикордонну службу України покладені, зокрема, обов'язки щодо організації запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України, їх виявлення та припинення; виявлення причин та умов, що призводять до порушень законодавства про державний кордон України, вжиття в межах своєї компетенції заходів щодо їх усунення; здійснення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності, а також здійснення контррозвідувальних заходів в інтересах забезпечення захисту державного кордону України [13].

Серед основних завдань Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів – здійснення державного нагляду (контролю) у сфері туризму та курортів. На виконання цього завдання Держпродспоживслужба узагальнює практику застосування законодавства, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Мі-

ністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх міністру, який забезпечує формування державної політики у відповідній сфері (міністру економічного розвитку і торгівлі України); погоджує проекти законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження від інших центральних органів виконавчої влади, готує в межах повноважень, передбачених законом, висновки і пропозиції до проектів законів, проектів інших актів законодавства, які подаються на розгляд Кабінету Міністрів України, та проектів законів, внесених на розгляд Верховної Ради України іншими суб'єктами права законодавчої ініціативи; здійснює у межах повноважень, передбачених законом, державний нагляд (контроль) за дотриманням вимог законодавства з питань туристичної діяльності тощо [14].

Важливу роль у запобіганні розглядуваним злочинам повинні виконувати судові органи, основними напрямками запобіжної роботи яких є виявлення і усунення причин та умов, які сприяли вчиненню злочину, здійснення виховно-профілактичної функції (полягає у формуванні правової і моральної свідомості населення, поваги до права та закону, переконаності у невідворотності й справедливості покарання за вчинений злочин тощо), підвищення запобіжної активності громадян (може включати правову допомогу громадським організаціям, участь громадськості у судочинстві та ін.) [1, с. 160–161]. Реальна ефективність вказаних напрямів прямо залежить від рівня професійності суддівського корпусу, доброчесності суддів тощо. Попри давно задекларовану необхідність судової реформи, реальних успіхів у її проведенні досі не досягнуто. Суди іноді призначають необґрунтовано м'які покарання особам, визнаним винними у вчиненні аналізованих кримінальних правопорушень, що, зрозуміло, не сприяє досягненню мети покарання, підриває довіру до судової системи.

Важливу роль у запобіганні вчинюванню у сфері туристичної діяльності кримінальним правопорушенням повинні відігравати недержавні організації, зокрема Асоціація лідерів турбізнесу України, інші професійні об'єднання суб'єктів туристичної діяльності, об'єднання страховиків (за рахунок, наприклад, розроблення та дотримання правил ділової етики, поширення серед всіх учасників туристичного ринку інформації про факти грубого порушення будь-яким учасником туристичного ринку взятих на себе зобов'язань тощо). При цьому, на наш погляд, вказані суб'єкти у відповідній діяльності зацікавлені чи не найбільше, адже йдеться про репутацію цілої туристичної галузі [15, с. 114]. Як відомо, в напрямку запобігання торгівлі жінками та надання допомоги жертвам такої торгівлі активно працює Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда-Україна» [16]. Ця організація фінансується з-за кордону, а її діяльність координується фахівцями у відповідній сфері [17, с. 116].

**Висновки.** Таким чином, запобігання злочинності у сфері туристичної діяльності є комплексною проблемою, яку необхідно розглядати як багаторівневу систему державних та громадських заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію причин та умов вказаної злочинності на загально - соціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях.

Суб'єкти запобігання кримінальним правопорушенням, які вчиняються в сфері надання туристичних послуг, складають систему державних органів, службових осіб, громадських організацій, соціальних груп та окремих фізичних осіб, які спрямовують свою діяльність на виявлення, усунення та нейтралізацію причин і умов, що обумовлюють існування та відтворення злочинності у розглядуваній сфері в цілому та окремих злочинів, вчинюваних представниками туристичного бізнесу, а також профілактичний вплив на осіб, які потенційно схильні до вчинення вказаних кримінальних правопорушень.

Цей складний процес вимагає спільної роботи всіх суб'єктів запобіжного впливу. Роль кожного суб'єкта профілактичної діяльності в розглядуваній сфері є неocenимою та їх взаємодія є необхідною для забезпечення ефективної роботи та сталого розвитку туризму в Україні.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 440 с.
2. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика. К.: Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 2007. 424 с.
3. Литвак О.М. Держава і злочинність: монографія. К.: Атіка, 2004. 304 с.
4. Литвак О.М. Державний вплив на злочинність: Кримінологічно-правове дослідження. К.: Юрінком Інтер, 2000. 280 с.
5. Профілактика злочинів: підручник / О.М. Джужа, В.В. Василевич, О.Ф. Гіда та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужи. К.: Атіка, 2011. 720 с.
6. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
7. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
8. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Офіційний сайт Верховної

- Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
9. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
  10. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.
  11. Положення про Державну податкову службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#n15>.
  12. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2021, № 23, ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
  13. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
  14. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667. Урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248464285>.
  15. Андрушко А.В., Нестерова І.А. Злочинність в сфері туристичного бізнесу: кримінологічна характеристика та запобігання: монографія. Ужгород: Видавництво ІВА, 2016. 240 с.
  16. Інтернет-сайт громадської організації «Ла Страда-Україна». URL: <http://www.la-strada.org.ua>.
  17. Колодяжний М. Г. Сучасні форми участі громадськості у запобіганні злочинності в Україні. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції*: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (22 травня 2015 р., м. Харків). Харків: ХНУВС, 2015. С. 115-116.